

מסורת הש"ס

^(א) [תמורה כה:], (ג) לָקַח סוֹר.

הגהות הב"ח
(א) גמ' שאיני נהנה לזה ולזה ככ"ל ותנינא לא נמחק: (ג) רש"י ד"ה דכ"ע ורבא אמר הב"ל מודים באומר כו' הרי הן עליכם: (א) ד"ה דבית שמאי וכו' בתי הווא דייבור דלמרי: (ד) ד"ה בשלמא וכו' וסיפא כרישא דהא דקמיני וכו' לזה ולזה ולא בדאמר בולבם וכו' עקיבא וכו' והשתא מסיפא דרישא דמיני וכו' לא דייק אלא מסיפא דסיפא: (ה) ד"ה מוקים לה וכו' ולא אפיך אלא כדקמיני וכו' ודר' עקיבא ככ"ה:

תוספות

ורבא אמר רבי"ע וכו'. פי' רבא אית ליה דכל היכא דלמרי כסוף פלוני ופלוני בין אמר מעיקרא כולנס בין מעיקרא לזה ולזה דהשתא לא החליף לשונו אפי"ה כיון דלכסוף הוטר מקלמו לגמרי שלא כלל אצוי עם האחרים כשבא להמיר נדרי אמרינן לא שון ראשון הוטר מקלמו הוטר כול' דכ"ש אמרי נמי נדר שהוטר מקלמו הוטר כול' לא נחלקו אלא דלמרי כולנס לכסוף דכ"ש סברי לה כרי"מ דלמרי הוטר כול' לשון ראשון ובתחלת דבריו בשעת התרה כלל אצוי עמיהם ואי"כ אין כאן הוטר מקלמו ואי"ת אי תפוס לשון ראשון אמאי אצוי מוטר והלא בתחלה אמר כולנס דמשמע אפילו אצוי ויש לומר דודאי אכן סקדי דלין דעמו לאסור אצוי אילו יודע שהיה שם ומ"מ לא תשיב ליה הוטר מקלמו לגבי להמיר לאחרים: מורביי ביצד אמר רבי עקיבא נדר שהוטר במקצתו הוטר בכולו וכו'. בשלמא לרבה דתלי פלוגמיהו כהנלי' לשנו מוקי רישא דקדמני כולנס טעון דלמרי בתחלת דבריו דלמרי הוטר כולנס כשחזר בו אמר כולנס דקדמני כדבייתא וסיפא דכרייתא דקמני לזה ולזה הוטר הראשון והוטר כולן מיימי שאמר בתחלה בשעת נדרי כולנס ועכשיו בשעת חזרה אומר לזה ולזה וכולנס דרישא ולזה ולזה דסיפא דהך כריית'

תרווייהו קאי אשעת חזרה ואינטרין רישא וסיפא לאשמועינן דבכל ענין שחליף לשונו אמר ר"ע הוטר מקלמו הוטר כול' ואי"ת מ"מ קשה מסיפא דסיפא דקמני הוטר האחרון וכולן אסורין היכי משכחת לה וי"ל דהשתא לא דייקין בלישנא דראשון ואחרון עד כגמון: אלא לרידך בשלמא רישא. דלמר הוטר וא' מהן הוטר כולן דלמרי כולנס בשעת חזרה ולכך לרבי עקיבא הוטר כולס ולא לרבנן אלא סיפא על כרחו דלמרי לזה ולזה בשעת חזרה אמאי פליגי רבנן עליה ואי"ת לפי' ריית דפירש לעיל דרבא דפליג ככולנס לכסוף בין אמר בשעת הנדר כולנס בין אמר בשעת הנדר לזה ולזה אם כן לישנא ככולנס כרישא ולזה ולזה תרווייהו אשעת הנדר קיימי דלידי ואידי בשעת הנדר כולנס אין אומר בשעת הנדר לזה ולזה אם כן היתר קאי לפרושי. ועי"ל כיון דעיקר פלוגמא דר"ע ורבנן תלי בזה שאמר לכסוף כולנס אי"כ זה היה לו לפ' כדריי' כרישא ובסיפא כיו"ל לנשי':

רש"י

^(ב) **דכ"ע**. לא נחלקו באומר תחלה בכלל הרי זה עליכם קרנן ושזב אמר אילו הייתי יודע שאצא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואצא מוטר הוואיל ולכסוף פרטן אפילו כ"ש מודו דכה"ג הוואיל והוטר מקלמו בתוך דבורו הוטר כולו: **לא נחלקו**. אלא דהדר כלל דלמרי

כולנס אסורים חוץ מאצא: **דבית שמאי סברי לה כרי"מ דלמרי תפוס לשון ראשון**. דלולין בתי ההוא (א)

רובא דלמרי כולנס אסורין ולא אמרי' משהוטר מקלמו הוטר כולו: **וצ"ה סברי לה כרבי יוסי דלמרי כגמר דבריו אדם נתפס**. דלמרי חוץ דמתוך דבורו הוטר מקלמו דלמרי חוץ מאצא הוטר כולו: **כילד אמר ר"ע נדר שהוטר מקלמו הוטר כולו**. דזהו ככ"ה. ופליגי רבנן עליה דלמרי לא הוטר כולו דהיינו כבית שמאי: **שאניי נהנה לזה ולזה**. שפרטן: **הוטר כולן**. מפרש כדרייתא לקמן: **בשלמא לרבה**. דלמרי דבכולנס לא פליגי אלא בפלוני ופלוני לא קשיא ליה הך כרייתא דמתוך לה לרישא כסיפא וסיפא כרישא (ו)

דקמני רישא ר' עקיבא אומר הוטר כולן מייירי דהיכא דפרט שאמר שאניי נהנה לזה ולזה ולא ככולנס ור"ע הוא דלמרי ככ"ה והיינו דקלמרי לא נחלקו

אלא דהיייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואצא מוטר ופליגי רבנן עליה דר"ע דקסברי ככ"ש וסיפא דסיפא דקמני כולן אסורין מוקי לה דלמרי כולנס ודברי הכל היא דבכולנס אסורים לא פליגי ר"ע ורבנן כדלמרי' דכולי עלמא היכא דקלמרי כולנס כולן אסורין והשתא סיפא דרישא דמני הוטר הראשון הוטר כולן לא דייק אלא לסיפא דסיפא כדקלמרי: **אלא לרידך**. לרבא דלמרי כבולנס פליגי היכי מוקמינן לה לכרייתא: **בשלמא רישא**. דקמני דלמרי ר' עקיבא הוטר אחד מהן הוטר כולן דפליגי רבנן עליה: **מוקים לה דקלמרי כולנס**. ולא (ה) אפיך אלא כדקמני ר' עקיבא וכו' ופליגי רבנן עליה דר' עקיבא ככ"ה:

אלא

זה את זה תופסין לשון ראשון בשאין סותרין ג"כ עושים עיקר מתחלת דבורו וכיון שמתלת דבורו מסכים עם מה שאמר בתחילת הנדר מתקיים לגבי האחרים וליכא הכא הוטר מקלמו כלל דלאזי לעולם לא היה בכלל הנדר. וצ"ה סברי לה כר' יוסי דלמרי דכסותורין דבריו זה את זה הולכין אחר גמר דבריו והכא נמי כשאין סותרין שיש לעשות עיקר מגמרי דבריו דהיינו מה שאמר חוץ מן אצא ונמנא שיש בנדר טעות וכיון שצטנן מקלמו בטל כולו: **איסידיה רב פפא לרבא וכו' בשלמא לרבה מוקי לה לרישא דלמרי לזה ולזה וסיפא דלמרי לכולנס**. כלומר רישא קרי תרי צבי קמאי וסיפא קרינן צבא בתרייתא. והכי פירושו בשלמא לרבה מוקי להו לתרי צבי קמאי במשנה דבריו הראשונים ומשום דצבא קמיייתא נקט שאמר בתחלה שאני נהנה לכולנס קלמר דמוקי לה שאמר לזה ולזה כלומר דהשתא שידע שאצוי צייניהם אומר שאילו היה יודע כן מתחלה היה אומר לזה ולזה ומשום הכי לר' עקיבא הוטר אחד מהן הוטר כולן כיון דליכא תרתי טעות לגבי האצו וטעות בלשון לגבי האחרים ומצינעמא נמי דשאניי נהנה לזה ולזה במשנה הוא אלא שהשנוי הוא הפך מן הראשון דכרישא אמר בתחלה לכולנס ועכשיו הוא משנה לומר שאילו היה יודע היה אומר לזה ולזה ומשנוי מייירי דלמרי בתחלה לזה ולזה ועכשיו משנה לומר שאילו היה יודע שאצוי צייניהם היה אומר כולנס חוץ מן אצא וקמשמע לן דכי האי גוונא נמי קפידא הוי ושנוי מייקרי דליכא אינשי דקפדי כשיודעינן שאצוי צייניהם לומר לזה ולזה כדי שלא יהא אציהם נכלל בכלל הנדר אפילו רגע ואיכא אינשי דקפדי איפכא לומר כולנס כשאצוי צייניהם ולא לומר לזה ולזה לפי שמי שאומר לזה ולזה מאחר הרבה לבאר שלא יפרוט את אצוי שמי ששומע שהוא מתחיל ואומר לזה ולזה אפשר שיהא סבור שלכסוף יזכיר את אצוי ג"כ ולפיכך הוא צוחר לכבוד אצוי שידיר האחרים בלשון כולנס כדי שיצאר לאלתר שאין אצוי נכלל. הלכך צבא קמא דכרייתא קמשמע לן דבמשנה מכלל לפרט הוי שנוי וכשהוטר מקלמו הוטר כולו מצינעמא קמשמע לן דבמשנה מפרט לכלל דהיינו שאמר בתחלה לזה ולזה ועכשיו אמר לכולנס כדי האי גוונא נמי שנוי הוי והוטר הראשון כלומר אחד מהן הוטר כולן וסיפא דקמני הוטר האחרון האחרון מוטר וכולן אסורין דלמרי דלמרי לכולנס בין בתחלה בין בסוף אי נמי דלמרי בתחלה ולכסוף לזה ולזה דכיון שהוא מעמיד דבריו הכל אחד ומשום הכי קמני דהוטר האחרון כלומר האחד מהן האחרון מוטר וכולן אסורין. והשתא קס"ד דראשון ואחרון לאו דוקא אלא אחד מהן קלמר: **אלא לרידך בשלמא רישא דלמרי לכולנס**. דפליגי רבנן כלומר במעמיד ומשום הכי דוקא לרבי עקיבא הוטר אחד מהן הוטר כולן אצל לרבנן כיון שהוא

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

ר"ן

כו.

פירוש הרא"ש

ורבא אמר הב"ל מודים כהנליף ושינה תליא המירא כהנליף לשון שאקרט בשעת הנדר כן בכלל הן כפרט ובשעת חזרה אמר הייתי אומר פלוני ופלוני [אסורין] כולי עלמא מודו דטולס מותרים: בי פליגי דאמר בולבם לבסוף. בין שאקרט מתחלה כפרט בין שאקרט בכלל כ"ש סברי כרי"מ דלמרי תפוס לשון ראשון: ופלוגמא דרי"מ ור' יוסי בתמורה פרק כילד מעריבין דמן (תמורה כה:): הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים ר' מאיר אומר הרי זו תמורת עולה דתפוס לשון ראשון ר' יוסי אומר אם לך תמנעון תחלה הוואיל ואי אפשר להוציא שני דברים יחד דבריו קיימים והכא נמי סברי כ"ש תפוס לשון ראשון וכיון שאמר כולנס אסורין נשלוו האחרים בלחפורן וכי אמר חוץ מאצא לא מהני לנרפן יחד ולומר הוואיל והוטר אצוי הוטרנו גם האחרים ומיחא לו דמי לגמרי דהתם לשון אחרון בטל לגמרי והיינו טעמא דתמורת עולה תמורת שלמים שני ענינים הם מדלא קלמר תמורת שלמים בוא"ו הלכך בין אמר תמורת עולה כבד נתפסה כהנמה כולה בקדושת עולה וכו' לא חייל עליה קדושת שלמים אצל הכא כי אמר הייתי אומר כולנס אסורים אין זה תשלום דבריו כי גם מתחלה אסר את כולס אלא ודאי שזריך לפייס חוץ מפלוני הלכך אין דבריו האחרונים בטלים אלא לזה אצתי הא דלמרינן תפוס לשון ראשון שאינן נכללין יחד שמי הלשונות לומר הוואיל והוטר אצוי הוטרנו גם האחרים וצ"ה סברי כר' יוסי דלמרי אף כגמר דבריו אדם נתפס הלכך נכללין שמי הלשונות יחד וכיון שהוטר מקלמו הוטר כולו: אייתיביה רב פפא לרבא ביצד א"ע בוי. בשלמא לרבא בוכי לרישא דאמר לזה ולזה בוי. לרבה ס"ל דנהחליף לשוני תליא היתירא מוקי לה לרישא דלמרי בשעת הנדר לזה ולזה ובשעת חזרה אומר לזה ולזה בשניהם מחליף לשונו להלך בשניהם הוטר כולס ולישנא דכרייתא אשעת דכרייתא קאי אי נמי איפכא ולישנא דכרייתא אמתלת

הנדר קאי והך תרי צבי אמו לאשמועינן דינן החליף דבריו מכלל לפרט ובין החליפן מפרט מכלל בכל ענין הוטר כולס וסיפא דקמני האחרון מוטר וכולן אסורין לא אסיק אדעמיה לתרועה ובסמון פריך לה מניה אי נמי מוקי לה בלא החליף דבריו ובסמון פריך אמאי קמני ראשון ואחרון: אלא לרידך בשלמא רישא דאמר בולבם. דבשעת חזרה אמר כולנס בין כלל בין פרט בשעת הנדר פליגי כ"ש וצ"ה וכן ר"ע ובר פלוגמיה:

הנדר קאי והך תרי צבי אמו לאשמועינן ליה דלשונות דכרייתא אחזרה קיימי מדקמני כילד אמר ר"ע נדר שהוטר מקלמו הוטר כולו משמע דאשעת היתר קאי לפרושי:

אסורין ואצא מוטר. כ"ש כרבנן דלית להו נדר שהוטר מקלמו הוטר כולו. וצ"ה כר"ע דכיון דהכא איכא תרתי חדא דליכא טעות גמור לגבי האצו ולגבי אחריו ג"כ יש טעות בלשון שהוא אומר שאילו היה יודע שאצוי צייניהם אפי' האחרים לא היה אוסר אותן באותו לשון שאסרן לפי שהיה מקפיד שיהא מובזן מדבריו אפי' רגע כמימריה שיהא אצא בכלל האיכסור ולפיכך הוא אומר שלא היה אומר כולנס אלא פלוני ופלוני וכיון דליכא תרתי דהיינו טעות גמור לגבי אצוי וטעות בלשון לגבי האחרים ס"ל לצ"ה דכי האי גוונא מייקרי נדר שהוטר מקלמו הוטר כולו: **ורבא אמר הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאצא ציינים הייתי אומר פלוני ופלו' אסורין ואצא מוטר כולן מותרים**. כלומר דליכא תרתי וכדפרישנא דס"ל לרבא דכ"ש נמי מודו דכל היכא דשניין למימר הוטר מקלמו הוטר נמי כולו: **לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאצא צינים הייתי אומר כולנס אסורין חוץ מן אצא כ"ש סברי לה כרי"מ דלמרי תפוס לשון ראשון**. דס"ל לרבא פלוגמיייהו במעמיד לשונו הראשון וטעמיייהו דכ"ש משום דסברי לה כרי"מ דלמרי (תמורה כה:): גבי

ה"ז תמורת עולה וחזר ואמר הרי זו תמורת שלמים תפוס לשון ראשון והרי היא תמורת עולה ואין צה שלמים כלל ור' יוסי ס"ל דהרי זו תמורת שלמים שצגמר דבריו אדם נתפס. וצ"ש סברי לה כרי"מ דלמרי תפוס לשון ראשון הלכך כיון דבתחלת דבריו דהיינו כולנס אסורים הרי הן כמו שאמרן בתחילה אף על פי שצגמר דבריו שאומר חוץ מן אצא משוי טעות בדבריו הראשונים לא קפדינן צהכי דעיקר דבורו של אדם הוא תחלת דבריו דכי היכי דהתם כשדברו הראשון סותר דברו האחרון אין חוששין למה דלמרי בסוף כלל דהיינו תמורת שלמים הכל נמי שאף שדברו האחרון דהיינו חוץ מן אצא קיים לפי שאינו סותר דברו הראשון אלא מבאר מ"מ כיון דסבירא לן דבסותרין הנדר מתקיים לגבי האחרים וליכא הכא הוטר מקלמו כלל דלאזי לעולם לא היה בכלל הנדר. וצ"ה סברי לה כר' יוסי דלמרי דכסותורין דבריו זה את זה הולכין אחר גמר דבריו והכא נמי כשאין סותרין שיש לעשות עיקר מגמרי דבריו דהיינו מה שאמר חוץ מן אצא ונמנא שיש בנדר טעות וכיון שצטנן מקלמו בטל כולו: **איסידיה רב פפא לרבא וכו' בשלמא לרבה מוקי לה לרישא דלמרי לזה ולזה וסיפא דלמרי לכולנס**. כלומר רישא קרי תרי צבי קמאי וסיפא קרינן צבא בתרייתא. והכי פירושו בשלמא לרבה מוקי להו לתרי צבי קמאי במשנה דבריו הראשונים ומשום דצבא קמיייתא נקט שאמר בתחלה שאני נהנה לכולנס קלמר דמוקי לה שאמר לזה ולזה כלומר דהשתא שידע שאצוי צייניהם אומר שאילו היה יודע כן מתחלה היה אומר לזה ולזה ומשום הכי לר' עקיבא הוטר אחד מהן הוטר כולן כיון דליכא תרתי טעות לגבי האצו וטעות בלשון לגבי האחרים ומצינעמא נמי דשאניי נהנה לזה ולזה במשנה הוא אלא שהשנוי הוא הפך מן הראשון דכרישא אמר בתחלה לכולנס ועכשיו הוא משנה לומר שאילו היה יודע היה אומר לזה ולזה ומשנוי מייירי דלמרי בתחלה לזה ולזה ועכשיו משנה לומר שאילו היה יודע שאצוי צייניהם היה אומר כולנס חוץ מן אצא וקמשמע לן דכי האי גוונא נמי קפידא הוי ושנוי מייקרי דליכא אינשי דקפדי כשיודעינן שאצוי צייניהם לומר לזה ולזה כדי שלא יהא אציהם נכלל בכלל הנדר אפילו רגע ואיכא אינשי דקפדי איפכא לומר כולנס כשאצוי צייניהם ולא לומר לזה ולזה לפי שמי שאומר לזה ולזה מאחר הרבה לבאר שלא יפרוט את אצוי שמי ששומע שהוא מתחיל ואומר לזה ולזה אפשר שיהא סבור שלכסוף יזכיר את אצוי ג"כ ולפיכך הוא צוחר לכבוד אצוי שידיר האחרים בלשון כולנס כדי שיצאר לאלתר שאין אצוי נכלל. הלכך צבא קמא דכרייתא קמשמע לן דבמשנה מכלל לפרט הוי שנוי וכשהוטר מקלמו הוטר כולו מצינעמא קמשמע לן דבמשנה מפרט לכלל דהיינו שאמר בתחלה לזה ולזה ועכשיו אמר לכולנס כדי האי גוונא נמי שנוי הוי והוטר הראשון כלומר אחד מהן הוטר כולן וסיפא דקמני הוטר האחרון האחרון מוטר וכולן אסורין דלמרי דלמרי לכולנס בין בתחלה בין בסוף אי נמי דלמרי בתחלה ולכסוף לזה ולזה דכיון שהוא מעמיד דבריו הכל אחד ומשום הכי קמני דהוטר האחרון כלומר האחד מהן האחרון מוטר וכולן אסורין. והשתא קס"ד דראשון ואחרון לאו דוקא אלא אחד מהן קלמר: **אלא לרידך בשלמא רישא דלמרי לכולנס**. דפליגי רבנן כלומר במעמיד ומשום הכי דוקא לרבי עקיבא הוטר אחד מהן הוטר כולן אצל לרבנן כיון שהוא